

D'Andorra a Tolosa. Com s'hi anava a la segona meitat del segle XIX

A l'arxiu privat de la Casa Molines, un dels fons documentals més importants del país, s'hi conserva la documentació de l'apotecari Antoni Dallarés i Armengol. És una documentació, la de l'apotecari, molt rica i molt variada que permet un coneixement molt detallat de la vida quotidiana d'Andorra a la segona meitat del segle XIX. Ens ha semblat oportú posar a la llum algunes informacions d'aquest fons i que fan referència als desplaçaments entre Andorra i Tolosa.

Els fragments que comentem tot seguit formen part dels manuscrits M6083 i M6084, ambdós de contingut molt variat. El primer manuscrit, de 433 pàgines, totes numerades, conté molta informació de tota mena relativa a l'ofici d'apotecari i, com diem, a formes de vida quotidiana a Andorra. Les dates de la informació continguda en aquest manuscrit van de l'any 1840 a l'any 1889. L'apotecari descriu amb precisió a la pàgina 293 el trajecte d'Andorra (Soldeu concretament) a Tolosa.

De Soldeu a Foix

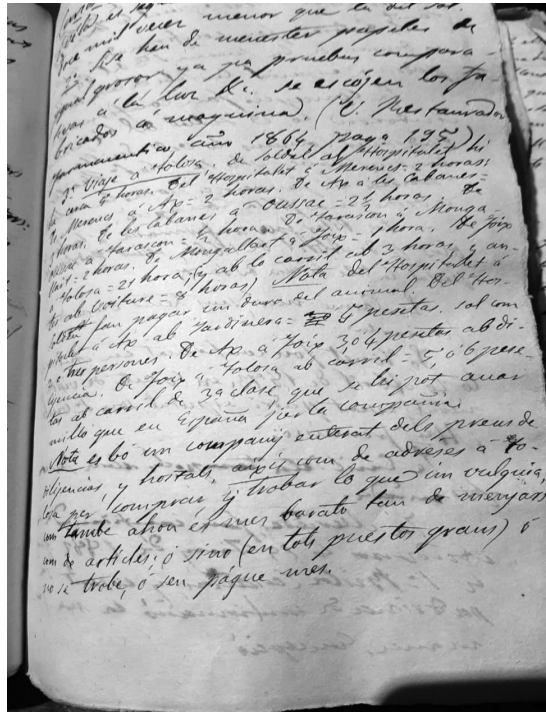
De Soldeu a l'Hospitalet-près-l'Andorre, el viatge es fa amb animal, un matxo probablement, i té una durada de cinc hores. El recorregut devia passar pel port d'Envalira, el Pas de la Casa i l'Hospitalet. El preu era d'un duro per animal.

Seguint el curs del riu Arieja, el trajecte continua per Mérens-les-Vals, dues hores, i fins a Ax-les-Thermes, dues hores més. Aquest trajecte, de l'Hospitalet fins a Ax, que dura 4 hores, té un cost de cinc pessetes per persona. El viatge es fa amb jardineria de tracció animal, que és un carruatge lleuger, de quatre rodes i quatre seients, que sol ser fet de vímets, segons la descripció que en fa el diccionari Alcover-Moll.

L'etapa d'Ax a Foix, seguint més o menys el curs del riu, es fa amb diligència, de tracció animal i dura unes 9 hores. La diligència és un cotxe gran, de quatre rodes, dividit en dos o tres departaments i destinat al transport periòdic de passatgers. El cost és de 3 o 4

Jordi Guillaumet i
Anton, historiador

Manuscrit M6083

pessetes. El recorregut des d'Ax passa per les Cabanes i té una durada de tres hores; de les Cabanes a Usat, 2 hores i mitja; d'Usat a Tarascon, mitja hora; d'aquí a Montgaillard, dues hores més i finalment d'aquesta darrera població fins a Foix, una hora més. Per tant, i seguint les indicacions que ens diu el manuscrit, de Soldeu a Foix el viatge durava 18 hores, primer amb matxo, després amb jardinera i finalment amb diligència i costava entre 13 i 14 pessetes.

De Foix a Tolosa

L'apotecari ens explica tres maneres d'anar de Foix a Tolosa: amb el carril, el tren, 3 hores i amb cotxe 8 hores. El tren costa 5 o 6 pessetes i recomana anar en tercera classe, que és millor que la tercera classe dels trens espanyols. Cal recordar que el tren va arribar a Foix l'any 1862, el 1877 a Tarascó i finalment el 1888 a Ax.

És a dir, per anar de Soldeu a Tolosa cal invertir-hi unes 21 hores i el preu del viatge són unes 20 pessetes, més o menys el cost d'un bot de vi de 60 litres.

Finalment, també recomana anar a Tolosa amb un company que conegui els preus de les diligències i dels hostals. També és important conèixer adreces a Tolosa per anar a comprar i menjar, ja que a les ciutats grans o no es troba el que busques o és més car.

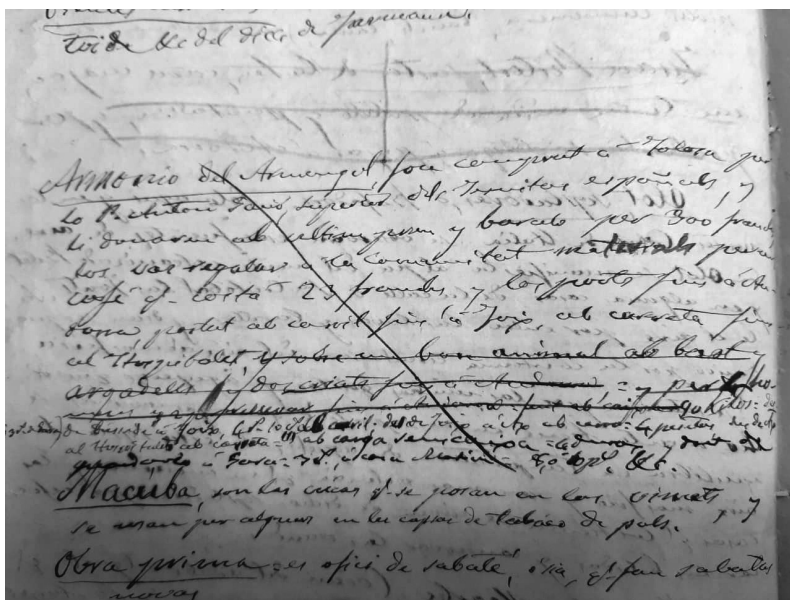
El manuscrit M6084 consta de set llibretes relligades i numerades, amb un total de 289 pàgines manuscrites i numerades. El text que ens interessa el trobem a la pàgina 124. El manuscrit té dates que van del 1866 al 1881.

Aquest text ens il·lustra també del viatge de Tolosa a Andorra. En aquest cas es tracta del transport d'un armari des de la capital del Llenguadoc fins Andorra. El viatge cal situar-lo entre els anys 1870 i 1873.

En aquest període es van instal·lar a Andorra els novicis jesuïtes d'Aragó expulsats d'Espanya. Es van instal·lar a la casa que Don Guillem Plandolit tenia a l'actual plaça Príncep Benlloch. Aquí hi van estar uns tres anys. Comentem de passada que entre els jesuïtes hi havia Lluís Fité, advocat, autor de la *Història y Novena de Nostra Senyora de Meritxell*.

El superior dels jesuïtes, el pare Antoni Gació, va comprar un armari que pesava 90 quilos a Tolosa que li va costar 300 francs, preu que l'apotecari considera barat. L'apotecari va pagar el transport fins a Andorra. El carril fins a Foix li va costar 4 rals i 10 cèntims. De Foix a Ax amb carro, 4 pessetes; d'Ax a l'Hospitalet no consta el preu, però sí que va pagar 3 rals de gara (estació) per guardar-lo i fins a casa 8 o 10 pessetes.

L'armari va arribar fins a Foix amb carril (tren). De Foix a l'Hospitalet amb carreta. El transport des de l'Hospitalet fins Andorra amb un animal amb bast i argadells i dos criats i finalment, fent-se relleus per dos criats i quatre homes.

Manuscrit M6084

Eren freqüents aquesta mena de viatges entre Andorra i França, ja que és en aquest període de final del segle XIX que hi ha una forta emigració andorrana cap a França, especialment a la ciutat de Besiers. Igualment, el trànsit de bestiar era notori i els desplaçaments de colles de segadors i dallaires cap a les zones del sud de França era molt important. Les mines de talc de Luzenac també eren un lloc on treballaven molts andorrans.